

УДК 376

<https://doi.org/10.56122/..v2i2.248>

**KAYNAŞTIRMA UYGULAMASI YAPILAN OKULLARA DEVAM EDEN
NORMAL GELİŞİM GÖSTEREN ÖĞRENCİLERİN KAYNAŞTIRMA
UYGULAMASINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ
OPINIONS OF NORMALLY DEVELOPING STUDENTS WHO ATTEND
SCHOOLS WITH INCLUSIVE PRACTICES ON INCLUSIVE PRACTICES**

Doç. Dr. Erkan EFİLTİ

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Bişkek, Kırgızistan.
Necmettin Erbakan Ün., Eğitim Fakültesi, Konya, Türkiye. erkan.efilti@manas.edu.kg,
efilti71@gmail.com, Orcid ID:0000-0003-1158-5764

Prof. Dr. Bülent DİLMAÇ

Necmettin Erbakan Üniversitesi, A.K.E.F Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik
Danışmanlık Ana Bilim Dalı bulentdilmac@gmail.com Orcid ID: 0000-0001-5753-9355

Dr. Öğrencisi, Aida AKMATALİEVA

Kırgızistan-Türkiye Manas Ün. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Bölümü,
Doktora Ö Bişkek, Kırgızistan. Akmatalievaaida1@gmail.com, Orcid ID:0000-0003-0608-8982.

ÖZET

Bu araştırmada, kaynaştırma uygulamasının yapıldığı okulların birinci ve ikinci kademesine devameden normal gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma uygulamasına ilişkin görüşlerini belirlemek, zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencileriyle yaşanan problem davranışların nedenlerin belirlemek ve çözümüne yönelik önerilerini almak amaçlanmıştır. Araştırma kaynaştırma uygulaması yapılan devlet okullarına devameden normal gelişim gösteren 20 öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar: Kaynaştırma öğrenci olan arkadaşlarıyla aynı sınıfta öğrenim görmekten memnun oldukları. Okulda verilen bilgilerin arkadaşları için yeterli düzeyde olduğu. Kaynaştırma arkadaşlarının bazen problem davranış sergilediği fakat problem davranışları sadece kaynaştırma öğrencilerinin değil, bazen diğer öğrencilerin de bu tür davranışlar sergiledikleri. Arkadaşlarının kendilerinden farklı oldukları için problem davranış sergiledikleri. Kaynaştırma öğrencilerinin genel eğitim okullarında değil, kendi seviyelerine uygun olan okullarda öğrenim görmeleri gerektiği. Kendilerinin yapabilecekleri davranışlar olarak arkadaşlarıyla kavga etmemeleri gerektiği, bir sorun varsa bağırarak yerine onları sakince uyarmaları gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, kaynaştırma, kaynaştırma eğitimi, gelişim, normal gelişim, gelişim geriliği.

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the opinions of normally developing students who attend the first and second grades of schools where inclusion is implemented, to determine the reasons for the problematic behaviors experienced by students with mental disabilities and to obtain their suggestions for solutions. The research was conducted with 20 normally developing students attending public schools with inclusive education. The results obtained from the research findings: They are happy to study in the same class with their friends who are integrated students. The information given at school is sufficient for their friends. The mainstream friends sometimes exhibit problem behaviors, but the problem behaviors are not only the mainstream students, sometimes other students also exhibit such behaviors. Their friends exhibit problem behavior because they are different from them. Inclusive students should study in schools appropriate to their level, not in general education schools. It was concluded that they should not fight with their friends and that they should calmly warn them instead of shouting if there is a problem, as behaviors they can do themselves.

Key Words: Special education, inclusion, inclusive education, development, normal development, developmental delay.

1. GİRİŞ

Her alanda olduğu gibi özel eğitim alanındaki gelişmeler de dünyada ki diğer gelişmelerle paralellik göstermektedir. Demokrasi alanındaki gelişmeler sayesinde bireysel özgürlük, bağımsızlık ve eşitlik gündeme gelmiş; bu kavramların benimsenmesi de özel eğitime karşı olumlu bakış açılarının gelişmesine neden olmuştur (Uysal, 1995). Bu düşünce değişiklikleri, ayrıştırılmış özel eğitimden, özel gereksinimli bireyin genel eğitim sınıflarında akranlarıyla birlikte eğitim alması temeline dayanan kaynaştırma eğitimine doğru bir geçişin başlamasına neden olmuştur (Akçamete, Gürgür ve Kış, 2003).

Kaynaştırma eğitimi adı verilen bu eğitim türü, İkinci Dünya Savaşı sonrasında, öncülüğünü çocukları özel eğitim ortamlarında okuyan yetersiz bireylerin ailelerinin başlattığı bu harekette aileler çocuklarına imkân sağlandığında onların da öğrenebildiklerini ve onlara şans verilmesinin gerektiğini savunmuşlardır (Batu ve Kırcaali-İftar, 2006). Kaynaştırma eğitimi, tüm çocuklara eşit eğitim fırsatı sağlanması gerektiği görüşünden yola çıkan bir felsefe ile başlamıştır. Kaynaştırmaya başlayan ilk engel grubu görme engelliler olmuştur.

Avrupa’da ikinci dünya savaşı sonrası başlayan ve 20. yüz yılın sonlarına doğru yetersiz öğrencilerin kaynaştırma ortamlarında eğitim verme çabaları artmış, yasalar çıkarılmış ve eğitimle ilgili düzenlemelere gidilmiştir. Bu yasalar ile bazı ilkelerin benimsenmesi sağlanmıştır. Bu ilkeler; özel gereksinimli bireyler için onların tespiti, eğitim olanaklarından en üst düzeyde yararlanması, ailesinin eğitilmesi, gereksinimlerinin kaynaştırma ortamında karşılanması şeklinden ifade edilebilir. İlerleyen yıllarda yapılan yasal düzenlemeler ile özel eğitim alacak çocukların önemli bir bölümünün eğitimlerinin normal eğitim ortamlarında yapılması sağlanmıştır (Çetin, 2010).

Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere karşı normal gelişim gösteren akranları tarafından olumlu tutumlar sergilediklerini gösteren araştırmalar olsa da; bu durumun aksini gösteren araştırmalar da bulunmaktadır. Nowicki ve Sandieson (2002) tarafından yapılan bir araştırmada, fiziksel özrü bulunan kaynaştırma öğrencilerinin zihinsel yetersizliği bulunanlara kıyasla sınıf arkadaşları tarafından daha kolay kabul edildiği görülmüştür.. Yine aynı araştırmada, sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan normal gelişim gösteren öğrencilerin sınıflarında kaynaştırma öğrencisi bulunmayan normal gelişim gösteren öğrencilere kıyasla daha olumlu tutum içinde oldukları görülmüştür.

Kaynaştırma, özel gereksinimli öğrencinin genel eğitim okullarında normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte, gerektiğinde kendisine ve sınıf öğretmenine destek hizmetler sağlanmak suretiyle eğitim görmesidir (Sucuoğlu ve Kargın, 2006).

Kaynaştırma eğitimi, 31.05.2006 tarihinde yayımlanan 26184 sayılı Resmi Gazetede şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmi ve özel; okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarıdır” (tkb.meb.gov.tr/yonetmelik).

Özel gereksinimli bireylerin enaz kısıtlayıcı ortamlarda gerçekleştirilen öğretimsel düzenlemelerde başarılı oldukları çok sayıda araştırmayla ortaya konmuştur. Enaz kısıtlayıcı ortam, genel eğitim ortamlarında destek özel eğitim hizmetlerinin sağlanması yoluyla tam yada yarı zamanlı olarak oluşturulabilir (Batu ve Kırcaali- İftar, 2005; Özmen, 2003).

En az kısıtlayıcı eğitim ortamı ilkesi, bir özel gereksinimli öğrencinin, hem normal yaşlılarıyla olabildiğince fazla birarada bulunmasını, hem de eğitim gereksinimlerinin en iyi şekilde karşılanmasını sağlayacak eğitim ortamına yerleştirilmesi gerektiğini öne süren ilkedir (Kırcaali-İftar, 1998; Ed. Eripek).

Kaynaştırma uygulamaları bir süreç olarak ele alınır. Diğer bir deyişle, kaynaştırma farklı yerleştirme planlarının uygulandığı bir yelpaze olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla, tek bir kaynaştırma uygulaması yoktur. Yelpazede yeralan farklı kaynaştırma uygulamaları vardır.

Kaynaştırma eğitimi, tam zamanlı kaynaştırma, kaynak oda destekli kaynaştırma, yarım zamanlı kaynaştırma, özel sınıf, gündüzlü özel eğitim okulu ve yatılı özel eğitim okulu, bu yelpazede yer alan ve bireyin özelliklerine ve gereksinimlerine göre karar verilen alternatif uygulama biçimleridir (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005).

Kaynaştırma denilince ilk akla gelen, kaynaştırma uygulamasından özel gereksinimli öğrencilerin sağlayacağı yararlardır. Oysa ki, kaynaştırma uygulaması yapılan bir okulda yalnızca özel gereksinimli öğrenciler değil; normal gelişim gösteren öğrenciler, sınıf öğretmenleri, özel gereksinimli çocuğu olan veya olmayan anne babalar da yarar sağlamaktadırlar (Sucuoğlu ve Kargın, 2006).

Başarılı bir kaynaştırma uygulamasının olabilmesi için gerekli bir unsur da sınıftaki özel gereksinimli olmayan öğrencilerdir. Çocukların, okulda öğrendiklerinin tümünü yalnızca öğretmenlerinden değil de, birbirlerinden öğrendikleri düşünüldüğünde, kaynaştırma eğitiminin başarılı olmasında önemli bir araç olan normal çocukların dikkatli bir şekilde kaynaştırma eğitimine hazırlanması gerekmektedir (Stainback and Stainback, 1984). Kaynaştırmanın hedeflerinden birinin de özel gereksinimli öğrencilere normal gelişim gösteren akranlarıyla etkileşim kurma ve onlar tarafından sosyal kabul görme fırsatı vermek olduğu düşünülecek olursa, bu amacın gerçekleştirilebilmesi için sınıf öğretmenin sınıftaki normal öğrencileri, sınıflarına bir kaynaştırma öğrencisinin katılacağı fikrine hazırlanması gerekmektedir (Sucuoğlu ve Kargın 2006).

Bu çalışmada literatürde az sayıda rastlanmış ve önemi her geçengün daha da ön plana çıkan kaynaştırma öğrencilerinin eğitim gördüğü sınıflarda eğitim gören diğer normal gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma eğitimi ve kaynaştırma öğrencilerine yönelik bakış açıları nedir? Sorusu bu araştırmanın problemi oluşturmuştur.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı kaynaştırma uygulaması yapılan ilköğretim okuluna devameden normal gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma uygulamasına ilişkin görüşlerini belirlemektir.

Bu genel amaca ulaşmak için aşağıdaki alt amaçlara cevap aranacaktır.

1. Kaynaştırma sınıfına devameden öğrencilerin akranlarının kaynaştırmaya yönelik görüşleri nelerdir?
2. Kaynaştırma sınıfına devameden öğrencilerin akranlarının kaynaştırma öğrencileri ile yaşadıkları problemler nelerdir?
3. Normal gelişim gösteren öğrencilerin problem davranışlara yönelik görüş ve önerileri nelerdir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada ‘Nitel Araştırma’ yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışmada, betimsel yöntemle yapılan araştırmalardan görüşme kullanılmıştır.

Görüşme yoluyla yapılan araştırmalar, araştırma konusunda ilgili kişilerden, sorulacak sorular çerçevesinde bilgi alınmasıdır (Arseven, 2001). Görüşme araştırmalarında sorular sözel olarak yöneltilir ve katılımcıların yanıtları sözel olarak bildirmeleri istenir. Verilerin kalıcılığını sağlayabilmek için ise görüşmelerin ses kaydı yapılır.

Araştırmamızda konu için bir çerçeve çizmesi, esnek ve kullanışlı olmasından dolayı görüşme türlerinden yarı- yapılandırılmış yöntem kullanılmıştır.

Yarı-yapılandırılmış görüşme: Yapılandırılmış görüşmelerle yapılandırılmamış görüşmeler arasında kalan ve en çok kullanılan görüşme tekniğidir (Karasar, 2005). Yarı-yapılandırılmış görüşmelerde de bir dizi soru yer alır. Ancak, yanıtların özelliklerine göre yeni sorular eklenebilir ya da soruların yerleri değiştirilebilir. Gerektiğinde, yanıtları zenginleştirmek amacıyla, örnek ve ipuçları ile yönlendirmeler yapılabilir (Kırcaali-İftar, 2003).

2.2. Çalışma Grubu

Араştırmanın çalışma grubunu, sınıflarında kaynaştırma ğrencilerinin olduğu 4. ve 5. Sınıfta eğitim gören normal gelişim gösteren 20 öğrenciden oluşmaktadır. Bu ğrencilerin 5’i kız 5’i erkek toplam 10 ğrenci 5. Sınıf ğrencisi ve 5’i kız 5’i erkek toplam 10 ğrenci 4. Sınıf ğrencisidir.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verilerinin toplanması yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırma verileri nitel very analizlerinden içerik analizi yapılmıştır ayrıca niceliksel olarak da analiz edilerek sonuçlar yüzde olarakta verilmiştir. Araştırmacı, hazırlanmış olan görüşme kılavuzuna uygun olarak her ğrenci ile gerçekleştirdiği bireysel görüşmelerini tamamladıktan sonra; kayıtların dökümü aşamasına geçmiştir. Görüşme sırasında araştırmacı tarafından yapılacak ses kaydının, her ğrenci için, hiçbir değişiklik yapılmadan aynen görüşme formuna dökümü yapılmıştır. Böylece yazılı hale getirilen görüşmelerin tamamı tek tek okunarak değerlendirilmiştir. Yapılan bu değerlendirme sonucunda, her bir soru maddesinin altında yer alabilecek kategorilerin yazılı olduğu “Görüşme Kodlama Anahtarı” kayıt formu oluşturulmuştur. Böylece görüşme kodlama anahtarında araştırmanın sorularına ve bu soruların yanıtlarını kapsayacak şekilde oluşturulan kategorilere yer verilmiştir.

3. BULGULAR

Katılımcıların “Kaynaştırma ğrencisi olan arkadaşımızla aynı sınıfta öğrenim görmekle ilgili olarak düşünceleriniz nelerdir?” sorusu verdikleri cevapların analizi ve oranları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1; Sınıf arkadaşı olma ile ilgili görüşler

	Toplam	Oran
a) Olumlu düşünüyorum, birlikte öğrenim görmekten memunum, onlar da bizimle birlikte eğitim görmeliler	14	%70
b) Kararsızım, kaynaştırma öğrencileriyle aynı sınıfta öğrenim görmek istediğimden emin değilim	2	%10
c) Olumsuz düşünüyorum, birlikte öğrenim görmemeliyiz, onlar için ayrı eğitim ortamları düzenlenmeli	4	%20
	20	%100

Tablo1’de grldđđ gibi, kendisiyle görüşülen öğrencilerden 14’ (1,3,4,8,9,11,12,14,15,16,17,18,19,20 numaralı öğrenciler) kaynaştırma ğrenci olan arkadaşlarıyla aynı sınıfta öğrenim görmekten memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerden 2’si (7,10 numaralı öğrenciler) kaynaştırma ğrencisi arkadaşlarıyla aynı sınıfta eğitim görmek istediklerinden emin olmadıklarını ifade ederlerken, 4 ğrenci (2,5,6,13 numaralı öğrenciler) ise kaynaştırma ğrenci olan arkadaşlarıyla aynı sınıfta eğitim görmek istemediklerini, onlar için ayrı eğitim ortamları düzenlenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Katılımcıların “Kaynaştırma öğrencisinin sizin devam ettiğiniz okula devam ederek yaşamında gerekecek bilgi ve becerileri kazanabileceği hakkında ne düşünüyor sunuz?” Sorusuna verdikleri yanıtların analizi ve oranları Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2, Bilgi ve beceri kazanımları

	Toplam	Oran
a) Evet düşünüyorum, okulda öğrenilen bilgiler onlar için yeterli düzeydedir, burada insanlarla nasıl ilişki kurulacağını, vatandaşlık bilgilerinin ve toplumsal yaşam kurallarını öğrendiklerini düşünüyorum	13	%65
b) Emin değilim, okulda öğretilen kuralların, vatandaşlık bilgisinin, insan ilişkilerinin onlar tarafından tam olarak anlaşıldığını düşünmüyorum	4	%20

c) Hayır düşünmüyorum, genel eğitim sınıflarında verilen eğitimin kaynaştırma öğrencilerine gerekli bilgi ve becerileri, toplumsal yaşama katılımı, vatandaşlık bilgisini kazandırabileceğini düşünmüyorum	3	%15
	20	%100

Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerden 13’ü (1,2,3,6,7,8,9,14,15,16,17,19 numaralı öğrenciler) okulda verilen bilgilerin arkadaşları için yeterli düzeyde olduğu, okulda insanlarla nasıl ilişki kurulacağını, vatandaşlık bilgisini ve toplumsal yaşam kurallarını öğrendiklerini; öğrencilerden 4’ü (10,11,18,20 numaralı öğrenciler) vatandaşlık bilgisinin, insan ilişkilerinin kaynaştırma öğrencisi olan arkadaşları tarafından tam olarak anlaşıldığını düşünmediklerini; öğrencilerden 3’ü (5,12,13 numaralı öğrenciler) ise genel eğitim sınıflarında verilen eğitimin kaynaştırma öğrencilerine gerekli bilgi ve becerileri, toplumsal yaşama katılımı, vatandaşlık bilgisini kazandırabileceğini düşünmediklerini ifade etmişlerdir.

Katılımcıların “Kaynaştırma öğrencisi olan arkadaşınız sizi ve öğretmeninizi rahatsızeden, dersin işleniş sırasında dikkatinizi dağıtan problem davranışlar sergiliyorlar mı?” sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 6’da analiz edilmiş ve oranları verilmiştir.

Tablo 3, Kaynaştırma öğrencilerinin rahatsızeden davranışları

	Toplam	Oran
a)Evet, dikkatimizi dağıtan, dersin işlenişini bozan problem davranışlar her zaman sergiliyor	8	%40
b) Bazen problem davranışlar sergiliyor, bazen de sergilemiyor, belli olmuyor	9	%45
c) Hayır arkadaşımız problem davranış sergilemiyor, dikkat dağıtmıyor, dersin işlenişini bozmuyor	3	%15
	20	%100

Tablo 3 incelendiğinde, 8 öğrencinin (1,24,58,9,16,17,19 numaralı öğrenciler) kaynaştırma öğrencisi olan arkadaşlarının her zaman problem davranış sergilediğini; 9 öğrencinin (3,6,7,10,14,15,18,20 numaralı öğrenciler) arkadaşlarının bazen problem davranış sergilediğini; 3 öğrencinin(11,12,13 numaralı öğrenciler)ise, arkadaşlarının problem davranış sergilemediklerini ifade ettikleri görülmektedir.

Katılımcıların “Olumsuz davranışlar sadece kaynaştırma öğrencisi tarafından mı sergileniyor?” sorusuna verdikleri yanıtların analizi ve oranları Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4, Olumsuz davranışları sergileyen kişiler

	Toplam	Oran
a) Sadece kaynaştırma öğrencileri değil, bazen diğer arkadaşlarımız da bu tür problem davranışlar sergiliyorlar	13	%65
b) Hayır, diğer arkadaşlarımız da kaynaştırma öğrencileri kadar problem davranışlar sergiliyorlar; bazen normal arkadaşlarımız kaynaştırma öğrencilerinden daha fazla problem davranışlar sergiliyorlar	4	%20
c) Evet, sadece kaynaştırma öğrencileri problem davranışlar sergiliyorlar	3	%15
	20	%100

Tablo 4, incelendiğinde 3 öğrencinin (3,9,14 numaralı) öğrenciler problem davranışları sadece kaynaştırma öğrencilerinin sergilediklerini söylediği, 13 öğrencinin (1,2,4,6,8,10,12,13,16,17,18,19,20 numaralı) öğrenciler problem davranışları sadece kaynaştırma öğrencilerinin değil, bazen diğer öğrencilerin de bu tür davranışlar sergilediklerini söyledikleri, 4

öğrencinin (5,7,11,15 numaralı) ise diğer öğrencilerin kaynaştırma öğrencileri kadar problemleri davranışlar sergiledikleri, bazen de normal gelişim gösteren arkadaşlarının kaynaştırma öğrencilerinden daha fazla problem davranış sergilediklerini söyledikleri görülmektedir.

Katılımcıların “Yaşadığınız problem davranışların nedenlerini neye bağlıyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların analizi ve oranı Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5, Problem davranışların nedenleri

	Toplam	Oran
a) Arkadaşımız bizden farklı olduğu için, zihinsel yetersizliği olduğu için	5	%25
b) Ailesinden eğitim almadığı için	2	%10
c) Arkadaşımız dikkat çekmek istediği için	3	%15
d) Arkadaşımızın dikkati dağınık olduğu için	3	%15
e) Sınıftaki konuları anlamadığı için canı sıkılıyor ve sorun yaratıyor	1	%5
f) Okula gelmek istemediği için sorun yaratıyor	4	%20
h)Diğer	2	%10
	20	%100

Tablo 5’de öğrencilerden 5’inin (3,6,10,14,18 numaralı öğrenciler) kaynaştırma öğrencilerinin kendilerinden farklı olduğu oldukları için problem davranışlar sergilediklerini düşündükleri, öğrencilerden 2’sinin (11,20 numaralı öğrenciler) kaynaştırma öğrencilerinin ailelerinden yeterli eğitimi almadıkları için problem davranışlar sergilediklerini düşündükleri, öğrencilerden 3’ünün (12,13,19 numaralı öğrenciler) kaynaştırma öğrencilerinin dikkat çekmek istedikleri için problem davranışlar sergilediklerini düşündükleri, öğrencilerden 3’ünün (15,16,17 numaralı öğrenciler) kaynaştırma öğrencisinin dikkati dağınık olduğu için problem davranışlar sergilediklerini düşündükleri, birinin(8 numaralı öğrenci) sınıftaki konuları anlamadığı için canı sıkılıyor ve sorun yaratıyor diye düşündüğü,4’ünün (2,5,7,9 numaralı öğrenciler)okula gelmek istemediği için problem davranışları sergilediğini düşündüğü, öğrencilerden 2’sinin de (1,4 numaralı öğrenciler) “diğer” bölümüne ilişkin görüş bildirdikleri görülmektedir. “Diğer” bölümünde öğrenciler, kaynaştırma öğrencilerinin okula ilgisiz olduğunu bu konuda bir fikrinin olmadığını söylemişlerdir.

Katılımcıların “Yaşanan sorunların çözümüne yönelik önerileriniz nelerdir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların analizi ve oranları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6, Çözüm önerileri

	Toplam	Oran
a) Kendi seviyelerine uygun bir okula gitmeliler	7	%35
b) Bizim okulumuzda farklı olan arkadaşlarımız için ayrı bir sınıf açılmalı, çünkü derslerimizi anlamıyorlar ama teneffüste beraber oynayabiliyoruz	5	%25
c) Öğretmenlerimiz onlara daha fazla yardımcı olmalı, konuları onların anlayabileceği şekilde anlatmalılar, ek araç gereç kullanmalılar	4	%20
e) Öğretmenlerimiz onları arka sıralara değil de daha ön sıralara oturtmalılar, böylece arkadaşlarımız dersleri hem daha yakından takip edebilirler, hem de öğretmenlerimize yakın olunca fazla sorun çıkarmazlar	2	%10
f) Diğer	1	%5
	20	%100

Tablo 6’da görüldüğü gibi, öğrencilerden 8 tanesi (1,5,7,10,13,16,17,20) kaynaştırma

öğrencilerinin genel eğitim okullarında değil, kendi seviyelerine uygun olan okullara öğrenim görmeleri gerektiği söylemişler, öğrencilerden 5’i (2,3,8,11,14) kaynaştırma öğrencileriyle fazla sorun yaşamadıklarını, sadece derslerde onlarla aynı sınıfta paylaşmak istemediklerini ancak teneffüslerde birlikte oynayabileceklerini ifade etmişler, öğrencilerden 4’ü (4,6,9,18 numaralı öğrenciler) öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine daha yardımcı olmaları gerektiğini, sınıfta işlenen konuları onların da anlayabileceği gibi anlatmalarını ve dersi anlatırken ek araç- gereç kullanmaları gerektiğini ifade etmişler, öğrencilerden 2’si (15,19 numaralı öğrenciler) ise öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerini arka sıralara değil de, daha ön sıralara oturtmaları gerektiğini, böylece arkadaşlarının dersleri hem daha yakından takip edebileceklerini, hem de öğretmenlere yakın olunca fazla sorun çıkaramayacaklarını ifade etmişlerdir. Bir öğrenci (12 numaralı öğrenci) arkadaşlarının bazı derslerde farklı sınıflara gitmeleri gerektiğini ifade etmiştir.

Katılımcıların “Siz arkadaşlık ilişkilerinizde problem davranışların ortaya çıkmasını önlemek ya da eğer zaten problem davranışlar varsa azaltmak için neler yapabileceğiniz hakkında neler düşünüyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların analizi ve oranları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7, Problem davranışları önlemek için yapılabilecekler

	Toplam	Oran
a) Arkadaşlarımıza yardımcı olmalıyız, anlamadıkları derslerde onlara yardım etmeliyiz, ödevlerine yardımcı olmalıyız”	1	%5
b) Arkadaşlarımızla kavga etmemeliyiz, bir sorun varsa bağırarak yerine onları sakince uyarmalıyız	7	%35
d) Arkadaşlarımıza okul ve sınıf kurallarını hatırlatmalıyız	4	%20
e) Bahçede oyun oynarken onları da aramıza almamalıyız, oyunlarda onları dışlamamalıyız	4	%20
f) Diğer	4	%20
	20	%100

Tablo 7’de öğrencilerden 1’inin (5 numaralı öğrenci) arkadaşlarımıza yardımcı olmalıyız, anlamadıkları derslerde onlara yardımcı olmalıyız dediği, öğrencilerden 7’sinin (6,8,9,11,13,14,18 numaralı öğrenciler) arkadaşlarımızla kavga etmemeliyiz dediği ve öğrencilerden 4 tanesinin(7,10,19,20) arkadaşlarımıza sınıf ve okul kurallarını hatırlatmalıyız dedikleri ve öğrencilerden 4 tanesinin de (4,15,16,17) bahçede oyun oynarken onları da aramıza almamalıyız, oyunlarda onları dışlamamalıyız dedikleri görülmektedir. Öğrencilerden 4 tanesi 4 (1,2,3,12 numaralı öğrenciler) ” diğeri” bölümüne ilişkin yanıtlar vermiştir. Öğrenciler “öğretmene söyleyip birlikte hareket etmeliyiz”, ”davranış için bir şey yapmıyorum”, ”konuşmuyorum bu konu hakkında”, ”oyunlara almamalıyız ne yaptığınızı anlasın” yanıtlarını vermişlerdir.

4. SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç ve Tartışma

Bu bölümde, araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar ve bu sonuçların literatür verileri ile tartışılmasına ve son olarakta araştırma sonuçlarına göre öneriler verilmiştir.

Kendileriyle görüşme yapılan öğrencilerden kaynaştırma öğrencisi olan arkadaşlarıyla aynı sınıfta öğrenim görmekle ilgili olarak düşünceleri istendiğinde, öğrencilerin farklı yanıtlar verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin çoğu kaynaştırma öğrencisi olan arkadaşıyla aynı sınıfta öğrenim görmekten memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerden bazıları da, aynı sınıfta öğrenim görmek isteyip istemediklerinden emin olmadıklarını söylemişlerdir. Öğrencilerin bazıları, kaynaştırma öğrencisi olan arkadaşıyla aynı sınıfta öğrenim görmek istemediklerini, zihinsel yetersizliği olan arkadaşlarının ayrı okullarda eğitim görmelerinin hem kendileri için, hem de onlar için daha yararlı olacağını ifade etmişlerdir. Buna gerekçe olarak da, arkadaşlarının problemleri davranışlar sergilediklerini, dolayısıyla sınıf disiplinini olumsuz yönde etkilediklerini, kaynaştırma

öğrencilerinin sınavlarda aldıkları düşük notların sınıf ortalamasını da olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir.

Elde edilen bu bulgular bu konu ile ilgili daha önceden yürütülmüş olan çalışmalarla çelişmektedir. Örneğin, Şahbaz (2003) tarafından yürütülen bir araştırmada kaynaştırma sınıflarına devam eden zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin normal gelişim gösteren akranları tarafından ya hiç tercih edilmediği ya da en fazla bir-iki kişi tarafından tercih edildiği görülmüştür.

Nowicki ve Sandieson (2002) tarafından yürütülen çalışmada da sonuçlar çelişmektedir. Çalışmada, zihinsel yetersizliği bulunan öğrencilerin sınıflarındaki normal gelişim gösteren arkadaşları tarafından kolay kabul edilmediği, zaten akademik açıdan sorun yaşayan kaynaştırma öğrencileri, bir de akranları tarafından kabul edilmeme durumuyla karşı karşıya kaldıkları belirtilmiştir. Öğrencilerin 8 tanesi, Sınıfta işlenen konuların onların seviyesine uygun olduğunu düşünüyorum, bizim yapabildiğimiz dersleri onların da yapabileceklerini düşünüyorum, sınıfta işlenen konuları başarabileceklerini düşünüyorum şeklinde, Öğrencilerin 7 tanesi sınıfta işlenen bazı konuların onlar için uygun olduğunu, bazılarının da uygun olmadığını düşünüyorum, onların bazı derslerde zorlandıklarını, bazı derslerde de zorlanmadıklarını görüyorum şeklindedir. Öğrencilerin 5 tanesi ise sınıfta işlenen konuların onlar için zor olduğunu düşünüyorum, onlara daha basit konular öğretilmesi gerektiğini düşünüyorum, buradaki konuları onların başaramadığını düşünüyorum şeklinde görüş bildirmiştir.

Scruggs ve Mastropieri (2000), yaptıkları bir çalışmada yukarıdaki bulguyla çelişen sonuçlara ulaşmışlardır, kaynaştırmaya ilişkin olumsuz görüşlere sahip olan öğretmenlerin, özel gereksinimli öğrencilere uygun öğretim programı hazırlamamalarının ve uygulama konusunda da yeterli donanıma sahip olmamalarının, kaynaştırma uygulaması önünde bir engel oluşturduğunu ve kaynaştırma öğrencilerinin genel eğitimde zorlanmalarına neden olduğunu belirtmişlerdir (Sucuoğlu ve Kargın, 2006).

Araştırmada, kendileriyle görüşme yapılan normal gelişim gösteren öğrencilere, “Kaynaştırma öğrencisinin sizin devam ettiğiniz okula devam ederek yaşamında gerekecek bilgi ve becerileri örneğin, insan ilişkileri, toplumsal yaşama katılım, vatandaşlık bilgisi kazanabileceğini düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların çoğu, evet düşünüyorum, okulda öğrenilen bilgiler onlar için yeterli düzeydedir, burada insanlarla nasıl ilişki kurulacağını, vatandaşlık bilgilerini ve toplumsal yaşam kurallarını öğrendiklerini düşünüyorum şeklindedir. 4 öğrenci, Emin değilim, okulda öğretilen kuralların, vatandaşlık bilgisinin, insan ilişkilerinin onlar tarafından tam olarak anlaşıldığını düşünmüyorum şeklinde yanıt verip, 3 öğrenci ise, hayır düşünmüyorum, genel eğitim sınıflarında verilen eğitimin kaynaştırma öğrencilerine gerekli bilgi ve becerileri, toplumsal yaşama katılımı, vatandaşlık bilgisini kazandırabileceğini düşünmüyorum şeklinde cevap vermişlerdir.

Saint-Laurent, Dionne, Giasson, Royer, Simard ve Pierard (1998) kaynaştırma ortamlarıyla ilgili olarak çalışmalar yürütmüşlerdir. Araştırma sonuçlarında, bu çalışmanın bulgularıyla bağlantılı olarak, kaynaştırma ortamlarının akademik ve sosyal davranışların kazanılmasında etkili olduğu belirtilmiştir (Özmen, 2003; ed. Ataman).

Kendileriyle görüşme yapılan öğrenciler, kaynaştırma öğrencisinin kendilerini ya da öğretmenlerini rahatsız eden, dersin işlenişi sırasında dikkatlerini dağıtan problem davranışlar sergileyip sergilemedikleri konusunda çeşitli yanıtlar vermişlerdir. Öğrencilerin çoğu, kaynaştırma öğrencisi arkadaşlarının bazen problem davranışlar sergilediklerini, bazen de sergilemediklerini söylemişlerdir. Bazı öğrenciler, kaynaştırma öğrencilerinin her zaman problem davranışlar sergilediklerini söylerlerken, üç öğrenci de kaynaştırma öğrencisi olan arkadaşlarının problem davranışlar sergilemediklerini söylemişlerdir. Bazı öğrenciler sadece kaynaştırma öğrencilerinin değil, normal gelişim gösteren öğrencilerin de problem davranışlar sergilediklerini ifade etmişlerdir. Problem davranışların gerçekleşme sıklığını araştıran çalışma sonuçlarında, her yaş düzeyindeki zihinsel yetersizliği olan bireylerin normal gelişim gösteren bireylere göre daha fazla ve daha ağır problem davranışlar sergiledikleri belirtilmektedir. Ayrıca, yürütülen çalışmalarda, özür grubunun

özelliklerine, incelenen davranışlara ve çalışmanın yürütüldüğü ortamın özelliklerine göre araştırma bulgularının farklılık gösterdiği belirtilmektedir (Erbaş, Kırcaali-İftar ve Tekin, 2005).

Kendileriyle görüşme yapılan öğrencilere problem davranışların sadece kaynaştırma öğrencileri tarafından sergilenip sergilenmediği sorulmuştur. Bunun üzerine öğrencilerin büyük bir kısmı, sadece kaynaştırma öğrencilerinin değil, bazen normal gelişim gösteren arkadaşlarının da problem davranışlar sergilediklerini belirtmiş; birkaç öğrenci normal gelişim gösteren öğrencilerin de problem davranışlar sergilediklerini belirtmiş; hatta bazen, normal gelişim gösteren arkadaşlarının daha fazla problem davranışlar sergilediklerini belirtmişlerdir. Üç öğrenci problem davranışların yalnızca kaynaştırma öğrencilerinin sergilediklerini ifade etmişlerdir.

Erbaş ve diğerleri (2005), problem davranışlar zihinsel yetersizliği olan öğrencilerde görülse de, bu durumun özel eğitimin sorunu olmadığını, normal gelişim gösteren okul çağı çocuklarının %7 ile %30'unun da problem davranışlar sergilediklerini belirtmişlerdir. Bu çalışmanın bulgularıyla paralel olarak, problem davranışların yalnızca zihinsel yetersizliği olan öğrenciler tarafından sergilenmediği, normal gelişim gösteren öğrenciler tarafından da sergilendiği ifade edilmektedir.

Kendileriyle görüşme yapılan öğrencilere yaşadıkları problem davranışların nedenlerini nelere bağladıkları sorulmuştur. Bu soruya 5 öğrenci , Arkadaşımız bizden farklı olduğu için, zihinsel yetersizliği olduğu için , 2 öğrenci , Ailesinden eğitim almadığı için, 3 öğrenci Arkadaşımız dikkat çekmek istediği için , 3 öğrenci Arkadaşımızın dikkati dağınık olduğu için , 1 öğrenci Sınıftaki konuları anlamadığı için canı sıkılıyor ve sorun yaratıyor şeklinde çeşitli cevaplar vermişlerdir.

Litaratürdeki başka çalışmalar incelendiğinde Turhan (2007) yaptığı çalışmada normal gelişim gösteren öğrenciler kaynaştırma öğrencilerinin problem davranışlarının nedenlerinin arkadaşlarının kendilerinden farklı olduğu

arkadaşlarının ailelerinden yeterince eğitim almadıklarını, arkadaşlarının sınıfta dikkat çekmek istediğini, arkadaşının dikkatinin dağınık olduğunu ve sınıfta işlenen konuları anlamadıkları için canlarının sıkıldığını ve problem çıkarttıklarını ifade etmişlerdir.

Kuester (2000) tarafından yürütülen bir çalışmada, bu çalışmanın bulgularından farklı bir bulgu elde edilmiştir. Araştırmanın bulgularında, olumlu öğretmen tutumlarının problem davranışları azalttığı belirtilmiştir. Ayrıca, kaynaştırma öğrencisinin sahip olduğu özür türünün de problem davranış üzerinde etkisinin olduğu ifade edilmiştir.

Kendileriyle görüşme yapılan öğrencilere, yaşanan sorunların çözümüne yönelik önerileri sorulmuştur. Öğrencilerin çoğu kaynaştırma öğrencilerinin kendi seviyelerine uygun okullara gitmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir. Bazılar ise Bizim okulumuzda farklı olan arkadaşlarımız için ayrı bir sınıf açılmalı, çünkü derslerimizi anlamıyorlar ama teneffüste beraber oynayabiliyoruz. Bazı öğrenciler ise Öğretmenlerimiz onlara daha fazla yardımcı olmalı, konuları onların da anlayabileceği şekilde anlatmalılar, ek araç gereç kullanmalılar, iki öğrenci ise Öğretmenlerimiz onları arka sıralara değil de daha ön sıralara oturtmalılar, böylece arkadaşlarımız dersleri hem daha yakından takip edebilirler, hem de öğretmenlerimize yakın olunca fazla sorun çıkaramazlar şeklinde yanıt vermişlerdir.

Carpenter ve Schhulz (1995) tarafından yürütülen bir çalışmada, bu araştırma bulgularına benzer nitelikte bulgular elde edilmiştir. Araştırma bulgularında, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine karşı olumlu tutum içinde olmaları ve kaynaştırma ortamını desteklemeleri gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca, öğretmenin başarı beklentisiyle kaynaştırma öğrencisinin başarısı birbirine bağlı olduğu araştırma sonuçlarında görülmüştür. Öğretmenin başarı beklentisi yüksekse, öğrencinin başarılı olduğu; öğretmenin başarı beklentisi düşük düzeydeyse, kaynaştırma öğrencisinin de başarısız olduğu ifade edilmiştir (akt. Turhan, 2007).

Kendileriyle görüşme yapılan öğrencilere arkadaşlık ilişkilerinde problem davranışların ortaya çıkmasını önlemek ya da eğer zaten problem davranışlar varsa azaltmak için neler yapabilecekleri sorulmuştur. Öğrencilerin çoğu kaynaştırma öğrencisi olan arkadaşlarına yardımcı olmaları gerektiğini, anlamadıkları derslerde ve ödevlerinde onlara yardım etmeleri gerektiğini

сöylemişлердир. Бази öğrenciler arkadaşларыла kavga etmemeleri gerektiğini, bir sorun varsa konuşarak halletmeleri gerektiğini ifade etmişлердир. ÖĞrencilerin birkaçы, arkadaşlarını dışlamamaları gerektiğini, oyunlarda onları da aralarına almaları gerektiğini söylemişлердир.

Sonuç olarak, kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerle aynı sınıfta öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin, bazı problem davranışlar yaşadıkları, bu problem davranışların çözümüne yönelik olarak çaba gösterdikleri ve çeşitli önerilerinin olduğu görölmektedir. Sınıf içerisinde, öğretmenler tarafından yapılacak kaynaştırma öğrencilerinin öğretimine yönelik ufak değişikliklerin kaynaştırma öğrencisinin derse katılımını sağlayacağı; dolayısıyla, dersin işlenişini bozmayacağı ve normal gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerinin özellikleri hakkında bilgilendirilmesinin de kaynaştırma öğrencilerine yapılacak yardımları arttıracığı düşünölebilir.

4.2. Öneriler

1. Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerle aynı sınıfta öğrenim gören normal gelişim gösteren akranlarına, arkadaşlarının özellikleri ve nasıl davranmaları gerektiği hakkında bilgi verilmelidir.
2. Ailelerin okula ve çocukların eğitimine katılımı sağlanmalı ve eğitim-öğretim süresince destekleri alınmalıdır. Ayrıca, ailelere çocuklarının okulda öğretmenleriyle ya da arkadaşlarıyla yaşadıkları problem davranışlar ve bu problem davranışların çözümüne yönelik bilgi ve öneriler verilmelidir.
3. Sınıf öğretmenlerine özel eğitim, sınıfta kaynaştırma öğrencilerine yönelik uygulayabilecekleri etkinlikler ve problem davranışlarla başa çıkma yolları hakkında bilgilendirme yapılmalıdır.
4. ÖĞretmen yetiştiren programlarda özel eğitim derslerine ağırlık verilmelidir

KAYNAKÇA

1. Acar, Ç. (2000). Zihin özörlü çocuklarla çalışan özel eğitim öğretmenlerinin sınıflarında karşılaştıkları problem davranışlarla ilgili görüş ve önerileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
2. Akçamete, G., Gürgür, H., & Kış, A. (2003). Kaynaştırma programlarına yerleştirilen özel gereksinimli öğrencilerin okuma yazma becerilerine ilişkin öğretmen görüşleri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 4(02), 39-53. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000206
3. Arseven, A. (2001). Alan araştırma yöntemi. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
4. Batu, S. & Kırcaali-İftar, G. (2005). *Kaynaştırma*. Ankara: Kök Yayıncılık.
5. Batu, S. & Kırcaali-İftar, G. (2006). *Kaynaştırma*. Ankara: Kök Yayıncılık.
6. Cavkaytar, A. (1999). Zihin engellilere özbakım ve ev içi becerilerinin öğretiminde bir aile eğitimi programının etkililiği. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
7. Erbaş, D., Kırcaali-İftar, G., & Tekin-İftar, E. (2005). İşlevsel değerlendirme: Davranış sorunlarıyla başa çıkma ve uygun davranışlar kazandırma süreci.(2. baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
8. Eripek, S. (2001). Özel eğitime muhtaç çocuklar özel eğitime giriş. (11. Baskı). Ankara: Karatepe Yayınları.
9. Güleröüz, O. (2009). Kaynaştırma Eğitime Devam Eden Engelli ÖĞrencilerin Akranları İle ilişkilerinde Karşılaştıkları Sorunların Değerlendirilmesi.Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
10. Karasar, N. (2005). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
11. Kargın, T. (2004). Baş makale:Kaynaştırma:Tanımı,Gelişimi ve İlkeleri.Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi,5,2,3
12. Kırcaali-İftar, G. (2003). Bilimsel araştırma yöntemleri dersi yayımlanmamış ders notları. Anadolu Üniversitesi.
13. Nowicki, E., & Sandieson, R. (2002). A meta-analysis of school-age children’s attitudes towards persons with physical or intellectual disabilities. *International Journal of Disability, Development and Education*, 49, 243-265.
14. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. (2006). Resmi Gazete. 26184.

- <http://tkb.meb.gov.tr/yonetmelik>
15. Saint-Laurent, Lise; Dionne, Jean; Giasson, Jocelyne; Royer, Egide; Simard, Claude; Pierard, Academic Achievement Effects of an In-Class Service Model on Students with and without Disabilities. *Brigitte Exceptional Children*, v64 n2 p239-53 Win 1998
 16. Scruggs, T. E., & Mastropieri, M. A. (2000). The effectiveness of mnemonic instruction for students with learning and behavior problems: An update and research synthesis. *Journal of Behavioral Education*, 10(2-3), 163–173. <https://doi.org/10.1023/A:1016640214368>
 17. Stainback, W. ve Stainback, S. (1984). A rationale for the merger of special and regular education. *Exceptional Children*, 51 (2); 102-111.
 18. Sucuoğlu, B. & Kargın, T. (2006). İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları yaklaşımlar yöntemler teknikler. İstanbul: Morpa Yayıncılık.
 19. Turhan, C. (2007). Kaynaştırma uygulaması yapılan ilköğretim okuluna devam eden normal gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma uygulamasına ilişkin görüşleri, yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
 20. Uysal, A. (1995). Öğretmen ve okul yöneticilerinin zihin engelli çocukların kaynaştırılmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
 21. Ünal, F. (2010). Kaynaştırma Uygulamasının Yapıldığı Sınıflarda Öğretmen, Normal Gelişim Gösteren Öğrenci ve Engelli Öğrenci Velilerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumları. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
 22. <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1963.pdf>
 23. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_10/10111011_ozel_egitim_kanun_hukmunda_kararname.pdf
 24. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts